

Herziene richtlijn Pleegzorg

‘Pleegkinderen moeten **vertrouwde mensen** in hun leven houden’

De veiligheid van pleegkinderen is volop in het nieuws. Wat zegt de herziene Richtlijn Pleegzorg erover en is de richtlijn voldoende bekend bij professionals? Ellen Schep en Danielle van de Koot geven toelichting en gaan in op actuele ontwikkelingen.

Dit jaar kwam de herziene Richtlijn Pleegzorg beschikbaar.¹ Met het tragische verhaal van het Vlaardingse pleegmeisje in het achterhoofd ga ik in gesprek met Ellen Schep en Danielle van de Koot die als auteurs betrokken waren bij de herziening. Ze werken allebei bij de Christelijke Hogeschool Ede, lectoraat Pleeg- en Gezinshuiszorg. Ellen Schep, NVO-pedagoog, als onderzoeker en Danielle van de Koot, pedagoog, als *associate* lector. Ellen is daarnaast gedragswetenschapper bij het Leger des Heils.

Inspectierapport

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) publiceerde in september het rapport *Pleegkinderen uit beeld*² over de veiligheid van pleegkinderen naar aanleiding van de calamiteit van het Vlaardingse pleegmeisje dat door haar pleegouders werd mishandeld. Het valt mij op dat het rapport vaak verwijst naar de Richtlijn Pleegzorg, zoals dit citaat op pagina 7: *‘Ook is aandacht nodig voor het werken volgens de veldnormen. De Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming moet beter worden geïmplementeerd en geborgd, zodat deze bij pleegzorgbegeleiders beter bekend is, ze ermee gaan werken en ze elkaar aanspreken waar dit niet gebeurt.’*

Moet de richtlijn inderdaad meer gebruikt worden in de praktijk? Ellen: “Dat dit in het inspectierapport staat, benadrukt zeker de urgentie en het belang van de richtlijn. Het is cruciaal dat we de richtlijn gebruiken en ook toetsen wat we in de richtlijn hebben afgesproken.”

Danielle vult aan: “In het inspectierapport staan geen suggesties voor aanpassingen van de richtlijn. Wel staat erin dat de richtlijn moet worden opgevolgd en dat erop moet worden toegezien dat professionals de richtlijn toepassen. Een belangrijk principe daarbij is: ‘pas toe of leg uit’. De richtlijn is geen wetboek, maar geeft wel de richting aan die we op willen, op basis van ervaringen, kinderrechten en wetenschappelijk onderzoek. Als dat om de een of andere reden niet lukt, leg dan uit waarom, bespreek het met collega’s en leg het vast.”

Stem van het kind

Hoe zorg je voor meer alertheid op risico’s en misstanden in de pleegzorg? Ellen en Danielle wijzen erop dat in de vorige én de huidige versie van de Richtlijn Pleegzorg de meldcode kindermishandeling het uitgangspunt is als er zorgelijke signalen zijn. Daarnaast is het essentieel om het pleegkind drie keer per jaar persoonlijk te spreken, iets wat in de Vlaardingse casus niet is gebeurd.

Danielle van de Koot

Ellen: “De stem van het kind was een belangrijk onderwerp in de gesprekken met de herzieningswerkgroep van de richtlijn. Alle perspectieven waren vertegenwoordigd: een oud-pleegkind, pleegouders, eigen ouders, pleegzorgwerkers en gedragswetenschappers. Pleegzorgbegeleiders merkten op dat pleegkinderen soms op een bepaalde leeftijd niet meer met professionals willen praten, omdat ze zo normaal mogelijk willen zijn. Het oud-pleegkind herkende dat, maar gaf tegelijkertijd aan dat er in zo’n geval altijd wel mensen zijn die het pleegkind goed kennen of een vertrouwenspersoon bij wie je de veiligheid van het kind kan checken.”

Danielle bevestigt dit: “Misschien wil je wel een gewoon kind zijn, dat horen we inderdaad terug van pleegkinderen. Maar je hebt als kind wel ideeën over wat goed voor je is, waar je wilt wonen, naar welke school je gaat, met wie je graag een band wilt houden, dat soort dingen.”

Relationele stabiliteit

De richtlijn legt veel nadruk op relationele stabiliteit: het onderhouden en beschermen van bestaande banden van het pleegkind met ouders en pleegouders.

“Zorg er bijvoorbeeld voor dat je als pleegouder in het leven van een kind blijft, ook als het kind weer terug naar huis gaat,” zegt Danielle. “Misschien kan het nog af en toe komen logeren of biedt het pleeggezin deeltijdpleegzorg (zie kader). Het tegenovergestelde van relationele stabiliteit is ongewenst: een oneindig aantal overplaatsingen. Soms wel meer dan tien keer, dat zijn geen uitzonderingen. Het is belangrijk dat pleegkinderen vertrouwde mensen in hun leven houden, die langer met ze meegaan. Uit gehechtheidsonderzoek is bekend dat kinderen aan meerdere personen gehecht kunnen zijn. Het contact met de één gaat niet ten koste van de band die het kind met een ander opbouwt. Dit is een hardnekkig misverstand dat je helaas soms nog tegenkomt.”

Pleegzorgcijfers

In 2024 hebben ruim 19.000 jeugdigen voor korte of langere tijd bij pleegouders gewoond.³ Er is een tekort: bijna 900 jeugdigen wachten op een pleeggezin. De meeste pleegzorg is voltijds, ongeveer een kwart is *deeltijdpleegzorg*. Dan gaat een kind af en toe naar een pleeggezin: weekenden of wekdagen en in vakanties. In 2024 woonde 45 procent van de pleegkinderen in een *netwerkpleeggezin*: bij grootouders, tantes en ooms, onderwijzers of burens. Het andere deel woonde in een *bestandspleeggezin*, een gezin dat na screening en voorbereiding in het bestand van een pleegzorgorganisatie staat.

Wensen en mogelijkheden

Het is belangrijk om al bij de *matching* – het bepalen van een geschikte plek voor het kind – de wensen van de eigen ouders en de mogelijkheden van de pleegouders te bespreken en op elkaar af te stemmen.

Ellen: “Overigens ben je vaak al blij dat je een plekje gevonden hebt, want dat is ook de realiteit. Sommige dingen kun je inderdaad van tevoren bedenken, die ga je in ieder geval bespreekbaar maken. Andere dingen komen later op. Het kind komt bijvoorbeeld in de puberteit en ontdekt dat het valt op het eigen geslacht, of het heeft gendervragen. Dat kun je niet voorzien bij de matching. Het betekent wel dat je voortdurend met elkaar in gesprek moet blijven.”

Netwerkpleegzorg

In de herziene richtlijn staat dat bij uithuisplaatsing een plek in het netwerk van het kind de eerste optie is. De voorkeur voor netwerkpleegzorg (zie kader) is gebaseerd op het kinderrechtenverdrag en op wetenschappelijk onderzoek. Zo liet een meta-analyse zien dat plaatsingen in het familienetwerk van het kind stabiel zijn dan plaatsingen bij onbekenden.⁴

Danielle: “Eerst kijk je in de familie en het netwerk en pas dan daarbuiten. Voor het kind is dat vertrouwd, juist wat betreft cultuur, religie en gewoontes. We horen van pleegzorgwerkers dat zij er vroeger niet altijd aan dachten. Nu zeggen ze bijvoorbeeld: Het gaat om een moslimkind, waarom kijken we niet in de eigen gemeenschap? Kinderen hebben er recht op om in een pleeggezin aansluiting te vinden bij hun eigen cultuur en levensbeschouwing. Dat lukt heel vaak niet omdat er een tekort aan pleeggezinnen is, maar de visie is wel dat je erop let. In de herziene richtlijn staat: als dat niet lukt, kijk dan hoe je verbinding kunt maken. Halal koken is bijvoorbeeld voor de meeste niet-islamitische pleeggezinnen geen probleem. Veel pleegouders zeggen: Het gebeurt weleens dat onze eigen kinderen spekjes door de stampot willen, maar dan verzinnen we wat anders voor het pleegkind. En als het vieren van islamitische feestdagen belangrijk is voor het gezin van herkomst, is er wellicht een oom of tante die het kind dan kan komen ophalen.”

Bewust van vooroordelen

In de praktijk komen Ellen en Danielle veel pleegzorgbegeleiders tegen die het supermooi vinden om met netwerkpleeggezinnen te werken. ➤

Happy Eid-al-Fitr - Gelukkig Suikerfeest

- > Al horen ze ook weleens twijfels of vooroordelen, zoals de vraag of een beoogde netwerkfamilie niet te ongezond eet. Danielle: “We moeten als professionals alert zijn. Als pleegouders op ‘ons soort mensen’ lijken, kan dat comfortabel aanvoelen. Maar misschien is er een netwerkpleeggezin dat daar niet op lijkt, terwijl het wel geschikt is. Wees dus bewust van je eigen vooroordelen.” “Aan de andere kant zien we weleens angst bij familiepleegouders,” zegt Ellen. “Ze zijn soms bang dat ze negatief beoordeeld zullen worden door de instanties: ‘Misschien vinden ze ons niet goed genoeg.’ Netwerkfamilies kunnen zich heel kwetsbaar voelen.” Danielle heeft een voorbeeld: “Een collega had pas een gesprek met pleeggrootouders die uit angst de instanties lang buiten de deur hielden. Ze deden de opvoeding van hun kleinkinderen in hun eentje. Ondertussen waren ze al op leeftijd en maakten ze zich zorgen over de toekomst. Ze waren blij dat ze nu waren aangehaakt bij een pleegzorgorganisatie. Eindelijk konden ze hun verhaal kwijt en kregen ze steun van een pleegzorgbegeleider.”

i Praktische informatie voor pedagogen

Ellen wijst op de kernaanbevelingen⁵ in de richtlijn voor vijf gebieden: volgen en stimuleren van de ontwikkeling van pleegkinderen, beslissen over het perspectief, stabiliteit, veiligheid in pleeggezinnen

en samenwerking. “Het gaat om belangrijke vragen, zoals: Is er contact tussen kind en ouder? Heb je zicht op de veiligheid? Kijk als gedragswetenschapper steeds naar die verschillende gebieden. Anders ben je alleen bezig met wat er toevallig speelt in een pleeggezin of wat de pleegzorgbegeleider inbrengt. Leg daarom de thema’s van die vijf gebieden proactief op tafel.”

tekst: Femmie Juffer

tekening Rhodé Seinen (12 jaar)

¹ Ellen Schep, Danielle van de Koot en Cora Bartelink (5e herziene druk, 2025), *Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. NJi en beroepsverenigingen NVO, NIP en BPSW. www.richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg

² Rapport Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) (2025): *Pleegkinderen uit beeld*. www.igj.nl/publicaties/rapporten/2025/09/25/pleegkinderen-uit-beeld

³ Factsheet pleegzorg 2024: www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/factsheet-pleegzorg-2024/

⁴ Carolien Konijn, et al. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483–499.

⁵ Kernaanbevelingen: www.richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg/kernaanbevelingen